

СТАНОВИЩЕ

от Добромир Григоров Григоров, доцент по история на чешката и словашката литература във Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, върху дисертацията на Венеса Начева, докторантка в рамките на професионално направление 2.1. Филология (Литература на народите на Европа, Америка, Азия, Африка и Австралия – История на полската литература) в СУ „Св. Климент Охридски“

Предмет на дисертацията е поезията на Е. Ткачишин-Дицки в нейната цялост, тоест във взаимовръзките между стиховете на поета, написани и публикувани между 1990 и 2023 г. Предметът на изследването са топосите на границата и тялото в тяхната взаимосвързаност, а анализът описва тяхното взаимодействие в текстовете на полския автор с други ключови мотиви като идентичността, сексуалността, миналото и индивидуалната памет. Теоретичната рамка на дисертацията се опира на научни полета като феноменологията, психоанализата, изследванията на пола и куиър изследванията. Анализираният материал е събран в 19 книги на полски език със стихотворения, публикувани в стихосбирки и издания с избрани творби, както и в единственото засега българско издание с преводи (2017). Дисертацията изследва творчеството на полския поет като преднамерено конструирана абстрактна цялост, в която почти всички стихотворения са номерирани. Номерацията и малкото заглавия провокират техния специализиран прочит като фрагменти от цялото.

Дисертацията е разделена на четири части, от които първата е посветена на няколко концепции върху функциите на тялото и телесността в европейската хуманитаристика от XX в – в тази част се определя теоретичната аргументация на изследването. Втората глава се фокусира върху модусите на тялото в поезията на Е. Ткачишин-Дицки, а третата изследва фикционални образи, които формират идентичността на лирическият субект (майката, бащата, Богът, приятелите/любовниците и др.) Последната четвърта глава реконструира пространствените граници на поетичния свят, в който живее лирическият Аз.

Изследователският интерес към полския поет и неговото творчество са в пряка връзка с неговата публична позиция и участието му в обществените дебати в Полша върху проблемите на индивидуалните права върху тялото и свободата в избора на социално полово идентичност. Дисертацията сполучливо реконструира съвременния

полски литературен и социокултурен контекст, тъй като публичният образ и ангажираната обществена позиция на Е. Ткачишин-Дицки върви ръка за ръка с популярността на неговите стихотворения. В тази връзка едно от предимствата на дисертантката е добрата полонистична подготовка. Друго предимство на дисертацията е отказът от близкото четене на поетичния текст и фокусирането върху връзките между поетичните интенции и тяхното контекстуално поле. Така литературно-историческата реконструкция на полския контекст се опира върху проучването и осмислянето на разнообразни критически жанрове (рецензии, интервюта, глоси, аналитични студии, монографии). Дисертацията показва също така добро познаване на полската литературна традиция (още от ренесансовата поезия на Ян Кохановски) и в анализа се разкрива преднамерената игра на интертекстуални връзки между поезията на Е. Ткачишин-Дицки и избрани образци на полската литературна класика. Интертекстуалността в творчеството на полския поет е едно от сериозните предизвикателства пред неговите читатели и тяхната литературна култура.

Философията на М. Мерло-Понти е сполучил избор на метаезик в дисертацията, тъй като картината на света според френския философ е картина на общуването със света посредством всички човешки сетива. Независимо от това, че видимият свят е заявен от учения като една от изследователските доминанти в неговата феноменология. Ето някои от тезите на М. Мерло-Понти в дисертацията. Първата от тях е, че тялото е основно средство за непосредственото възприемане на света и телесността в поезията на Е. Ткачишин-Дицки играе идентична роля. Втората теза припомня, че индивидуалният опит от света винаги е свързан с пребиваването във света посредством тялото. Така отсъствието на собственото тяло в общата картина на света обуславя проблематично дефиниране на собствената идентичност, до флуидна идентичност. Изборът на езика на френския феноменолог като метаезик предполага възможността избрани текстове на Е. Ткачишин-Дицки да се анализират като рефлексии на тялото като поле на самопознание, като фикционално тяло-памет. Освен това феноменологията на М. Мерло-Понти е важна част от метаезика на дисертацията в главата, посветена на пространството в поезията на полския автор. По-конкретно, дисертацията се опира на тезата за тялото, което не само е вписано в пространството, а произлиза от него, то се възприема като негова съставна част. Топологията в дисертацията не се фокусира върху физическата география от назовани имена на градове, а върху екстериора от фикционалната биография на героя - дома, стаята, тоалетната, публичните домове, библиотеката, гарата, болницата, респ. психиатрията, църквата, града, гората и гробището. Благодарение на тази картография

дисертацията доказва доминацията на затворените пространства в поезията на Е. Ткачишин-Дицки. Следствието от този избор на затворените пространства са възможностите пред тялото (респ. идентичността, която достигаме през тялото) да опознава и да общува със света, или да остане скрито от него.

В дисертацията си Венеса Начева включва повече около 195 преводни текста на полския автор (около 50 стихотворения, 145 фрагмента от стихотворения, с общ обем от около 1550 стиха), които допълват аргументацията на изложението във втора, трета и четвърта глава. Въпреки че преводите по традиция не се вписват в критериите за оценка на научно-изследователската работа, в дисертацията те допринасят в много голяма степен за вмислянето в литературния материал, а освен това подборът на докторантката е автономен и с подбора на стиховете в антологията от 2017 г. с преводна поезия на Е. Ткачишин-Дицки, озаглавена „Това тяло можеше да бъде мое“, съставена и преведена от Панайот Карагъзов.

В заключение давам убедено своята **положителна оценка** за цялостната научно-изследователска дейност на Венеса Начева и предлагам на научното жури да ѝ присъди академичната степен „доктор по филология“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ по професионално направление 2.1. Филология (История на полската литература).